

Redactioneel, jaargang 11, aflevering 5, december 2006

Pieter Willem.Botha, de laatste uitgesproken apartheidspresident van Zuid-Afrika, is op 31 oktober jongstleden, negentig jaar oud, gestorven. Zijn dood is slechts een reden te meer om aandacht te vragen voor dit land aan Kaap De Goede Hoop, in tijden dat alle hoop op betere tijden in beslag lijkt te worden genomen door het trieste rijtje Irak, Darfur, Afghanistan, Congo, Gaza. Is voor velen het hoofdstuk Zuid-Afrika niet min of meer afgesloten met de vrijlating van Nelson Mandela en de Waarheidscommissie van Desmond Tutu, waarmee een einde kwam aan het grote kwaad van apartheid?

Maar zoals heel veel andere landen die ooit langdurig voorpaginanieuws waren, verdient Zuid-Afrika het niet door ons vergeten te worden.. Waar tot diep in de twintigste eeuw apartheid het leven voor tallozen onleefbaar maakte, zal aids tot diep in de eenentwintigste eeuw dood en verderf zaaien. Dat er een direct verband bestaat tussen die twee kwaden, wordt duidelijk in de reportages en interviews die Colet van der Ven - in samenwerking met fotograaf Adriaan Backer - voor verschillende kranten en tijdschriften maakte, en die in deze speciale aflevering van Roodkoper bijeengebracht zijn. Aids behoort tot de wrange naoogst van de apartheid. De langdurige achterstelling leidde tot grootschalige verpaupering en uitzichtloosheid onder de gekleurde en de zwarte bevolking, met als gevolg de vorming van criminele bendes binnen en buiten gevangenissen, het ontstaan van no go areas, handel in harddrugs, prostitutie en een groeiend legioen straatkinderen, 'meesters in het stelen van harten en portemonnees'.

Cabaretier Pieter Dirk Uys ('ik ben geboren als racist') spreekt over zijn jarenlange gevecht met het wapen van de humor tegen apartheid, onder andere als het groteske personage Evita Bezuidenhout. Nu zet hij in buurthuizen, in townships en op scholen datzelfde wapen in tegen aids en het taboe op seks.

De in apartheid opgevoede theoloog en voormalig ambassadeur van Zuid-Afrika in Nederland, Carl Niehaus, vertelt over het omslagpunt in zijn leven, zijn aansluiting bij het ANC en zijn keuze voor de gewapende strijd die hem kwam te staan op vijftien jaar gevangenisstraf.

De Zuid-Afrikaanse dichteres Antjie Krog verwoordt het scherp in haar gedicht 'Land van genade en verdriet': het oude met zijn racisme en slijm - de apartheid - dat zo lustig meestinkt in het nieuwe - aids en alles eromheen. Zij spreekt van 'ontmenselijkt bloed': de ontmenselijking van de apartheid is met aids als het ware in het bloed geslagen.

Maar altijd ook loopt de poëzie te hoop tegen de hopeloos lijkende werkelijkheid. Daarom zijn deze regels van Krog goud, of zelfs Zuid-Afrikaanse diamant waard:

langzaam worden wij elkaar
opnieuw
nieuw
en h er begint het.